

ZARZĄDZENIE Nr 64 PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 10 sierpnia 1973 r.

w sprawie zwiększenia zakresu inwestycji modernizacyjnych w ogólnych rozmiarach inwestycji produkcyjnych:

Węzłowym problemem wymagającym skutecznego rozwiązywania w perspektywie najbliższych lat jest zasadnicze rozszerzenie procesów modernizacyjnych w gospodarce narodowej, a w konsekwencji zwiększenie udziału inwestycji modernizacyjnych, zwłaszcza w przemyśle, i ograniczenie do niezbędnych rozmiarów budownictwa kubaturowego.

W związku z uchwałą nr 38 Rady Ministrów z dnia 24 lutego 1973 r. w sprawie wzmocnienia dyscypliny inwestycyjnej oraz stosowania środków ekonomicznych i finansowych usprawniających proces inwestowania w jednostkach państwowych (Monitor Polski Nr 11, poz. 63) oraz w celu zwiększenia efektów i prawidłowego kształtowania polityki inwestycyjnej zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Zatwierdza się kryteria techniczno-ekonomiczne inwestycji modernizacyjnych w przemyśle, stanowiące załącznik do niniejszego zarządzenia.

2. Ministrowie nadzorujący inwestorów w poszczególnych gałęziach przemysłu określą szczegółowe zakresy inwestycji modernizacyjnych dla tych gałęzi, opierając się na ramowym zakresie inwestycji modernizacyjnych, stanowiącym odrębne wydawnictwo.

3. Kryteria, o których mowa w ust. 1, powinny stanowić podstawę do stosowania preferencji w systemie ekono-

miczno-finansowym oraz kwalifikowania inwestycji jako modernizacyjnych w fazie ich programowania, projektowania, planowania, kredytowania i w ewidencji sprawozdawczo-statystycznej.

§ 2. 1. Jednostki organizacyjne upoważnione do zatwierdzania założeń techniczno-ekonomicznych inwestycji przemysłowych, przed podjęciem decyzji o budowie nowego lub kapitalnej rozbudowie istniejącego zakładu są obowiązane rozpatrzyć celowość i efektywność tego rodzaju inwestycji w porównaniu do modernizacji istniejących zakładów. Wybór formy inwestowania (pomiędzy budową nową, rozbudową a modernizacją) powinien być rozstrzygany na podstawie analizy i porównawczego rachunku efektywności ekonomicznej, z uwzględnieniem czynnika czasu.

2. W uzasadnionych wypadkach do inwestycji modernizacyjnych mogą być zaliczane również inwestycje połączone z częściową rozbudową istniejących zakładów i obiektów produkcyjnych, jeżeli spełniają warunki określone w kryteriach techniczno-ekonomicznych, załączonych do niniejszego zarządzenia.

3. Do inwestycji modernizacyjnych należy zaliczać inwestycje odtworzeniowe, polegające na zakupie i zainstalowaniu nowych maszyn i urządzeń w zamian zużytych lub przestarzałych technicznie i ekonomicznie, jeśli nowe

maszyny i urządzenia produkcyjne i pomocnicze zapewniają zwiększenie produkcji, obniżenie kosztów wytwarzania lub unowocześnienie wyrobów.

§ 3. 1. Zakwalifikowanie inwestycji jako modernizacyjnej następuje przy zatwierdzaniu w obowiązującym trybie założeń techniczno-ekonomicznych inwestycji.

2. Decyzja kwalifikująca inwestycje do inwestycji modernizacyjnych powinna uwzględniać zakres rzeczowy inwestycji, rachunek ekonomiczny oraz odpowiednio skrócony okres kredytowania inwestycji w stosunku do inwestycji nowych.

§ 4. 1. Wykonanie zarządzenia powierza się zainteresowanym ministrom oraz prezydentom wojewódzkich rad

narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw).

2. Zobowiązuje się Ministrów Komunikacji, Żeglugi, Łączności i Rolnictwa do dostosowania kryteriów, o których mowa w § 1 ust. 1, do specyfiki nadzorowanych resortów.

§ 5. Zaleca się centralnym związkom spółdzielni prowadzącym działalność przemysłową stosowanie kryteriów, o których mowa w § 1 ust. 1.

§ 6. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *P. Jaroszewicz*

Załącznik do zarządzenia nr 64 Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 1973 r. (poz. 212).

KRYTERIA TECHNICZNO-EKONOMICZNE INWESTYCJI MODERNIZACYJNYCH W PRZEMYSŁE

1. Wstęp.

Obecny okres intensywnego rozwoju gospodarki narodowej i towarzyszące jemu jakościowe przemiany w dziedzinie techniki i technologii wytwarzania w przemyśle wymagają kontynuowania na szerszą skalę zapoczątkowanych procesów modernizacyjnych i na tym tle świadomego kształtowania polityki inwestycyjnej, ukierunkowania działań oraz zastosowania środków technicznych i ekonomicznych dla jej skutecznej realizacji.

W perspektywie lat 1974—1980 powinien zwiększyć się zasadniczo udział inwestycji modernizacyjnych w ogólnych rozmiarach inwestycji. Jest to nieodzowne przede wszystkim w przemyśle w celu stworzenia warunków do intensyfikacji produkcji, unowocześniania procesów wytwórczych i wdrażania nowych postępowych technologii, szybszego osiągania efektów gospodarczych z ponoszonych nakładów oraz optymalizacji kosztów wytwarzania. Przemawia za tym również zarysowująca się w perspektywie tego okresu odmienna sytuacja demograficzna — znacznie niższy przyrost nowych sił roboczych.

W przeciwieństwie bowiem do inwestycji modernizacyjnych w czynnych zakładach — budowa od podstaw nowych zakładów i obiektów przemysłowych wymaga z reguły dłuższych prac przygotowawczych, poprzedzających decyzję i realizację inwestycji, w zakresie wyboru lokalizacji, przygotowania terenu, dostosowania w znacznie większym zakresie czynników infrastrukturalnych (technicznych i socjalnych), dłuższych cykli realizacji i osiągania projektowanych zdolności wytwórczych, podnosząc w konsekwencji koszty społeczne inwestycji i eksploatacji. Wychodząc z tych przesłanek oraz globalnej efektywności gospodarczej inwestowanych środków, w każdym wypadku konieczności wzrostu, zmian strukturalnych i jakościowych produkcji materialnej przed podjęciem decyzji inwestycyjnej należy przeprowadzić badanie z punktu widzenia możliwości alternatywnego osiągnięcia celu gospodarczego w drodze modernizacji (z częściową rozbudową) bądź budowy od podstaw wydziału, zakładu itp. Czynnikiem rozstrzygającym powinien być efekt ekonomiczny, oparty na rachunku wynikowym, uwzględniającym rów-

nież czas trwania danego przedsięwzięcia (zadania) oraz okres zwrotu ponoszonych nakładów z uzyskanych wyników.

2. Modernizacja przemysłu.

Przez pojęcie modernizacji przemysłu należy rozumieć z reguły szeroki zakres trwale prowadzonych przedsięwzięć organizacyjno-technicznych, w których wyniku poziom metod wytwarzania dóbr materialnych będzie ulegał stałemu wzrostowi odpowiadającemu zmieniającym się potrzebom i ogólnym wymaganiom rozwoju społeczno-gospodarczego.

Charakter i zakres modernizacji są różne w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, gałęziach wytwórczości (usług) i dziedzinach przemysłu. W przemysłach surowcowych będą to przede wszystkim procesy mechanizacji, zmierzające do obniżenia robót ciężkich oraz do intensyfikacji wydobycia, w przemysłach natomiast przetwórczych głównie unowocześnienie procesów technologicznych w podstawowych lub we wszystkich ogniwach procesu wytwórczego z zastosowaniem linii automatycznych, dużej mechanizacji itp.

Modernizacja produkcji w istniejących zakładach przemysłowych powinna być dokonywana w pierwszym rzędzie bezinwestycyjnie przez wdrażanie nowych, doskonalszych technologii i metod wytwarzania wyrobów, postęp w organizacji procesów produkcyjnych, intensyfikację i racjonalizację poszczególnych faz tego procesu, podnoszenie poziomu produkcji, wprowadzanie nowych ulepszonych konstrukcji, wzorów i asortymentów produkcji, usprawnianie gospodarki materiałowej, wprowadzanie substytutów zastępujących deficytowe surowce i materiały oraz inne przedsięwzięcia techniczno-organizacyjne.

W ramach racjonalnej gospodarki remontowej należy przyjąć za regułę łączenie remontów kapitalnych urządzeń z ich modernizacją, a w razie nieopłacalności remontu starych urządzeń — dokonywanie wymiany tych urządzeń na nowe, o wyższej sprawności technicznej i ekonomicznej.

W programowaniu, projektowaniu, planowaniu i finansowaniu inwestycji należy zapewnić szczególne preferencje inwestycjom modernizacyjnym w czynnych zakładach przemysłowych przed rozbudową lub budową nowych zakładów (wydziałów — obiektów).

Preferencje te powinny polegać:

- 1) w programowaniu i projektowaniu na wyborze wariantów modernizacyjnych,
- 2) w planowaniu na zapewnieniu pierwszeństwa przy ustalaniu zadań planowych i środków realizacji dla przedsiębiorstw i zjednoczeń,
- 3) w kredytowaniu na stosowaniu niższej (5%) stopy procentowej.

3. Inwestycje modernizacyjne.

Przez inwestycje modernizacyjne rozumie się przedsięwzięcia dokonywane w czynnych jednostkach produkcyjnych i usługowych, zaliczanych do sfery produkcji materialnej (np. przemyśle, budownictwie), jeśli polegają na:

- a) zastąpieniu istniejącego wyposażenia technologiczno-produkcyjnego (i usługowego) — nowymi urządzeniami i instalacjami o wyższej sprawności techniczno-eksploatacyjnej, zapewniającymi uzyskanie efektu ekonomicznego w postaci obniżenia kosztów wytwarzania, zwiększenia produkcji na jednostkę czasu lub podniesienie jakości i wartości użytkowej wyrobów (nowoczesność, wyższy standard, trwałość, estetyka itp.),
- b) uzupełnieniu istniejącego wyposażenia w nowoczesne linie technologiczne, agregaty, zespoły maszyn i urządzeń oraz narzędzia, zapewniającemu warunki techniczne do intensywnego wzrostu produkcji, rozszerzenia wachlarza wytwarzanych półwyrobów i wyrobów oraz obniżenia ich kosztów jednostkowych w stosunku do poziomu w innych zakładach lub w nie zmienionych warunkach techniczno-organizacyjnych,
- c) unowocześnieniu istniejącego zakładu (wydziału) pod względem wyposażenia technicznego z częściową przebudową bądź adaptacją pomieszczeń produkcyjnych i instalacji oraz wydziałów pomocniczych zapewniających intensywny rozwój produkcji i optymalizację jej kosztów oraz poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy załogi,
- d) unowocześnieniu lub uzupełnieniu urządzeń związanych z ochroną środowiska naturalnego.

4. Charakter rzeczowy nakładów na inwestycje modernizacyjne.

Inwestycje modernizacyjne mogą obejmować nakłady na:

- 1) zakup nowego wyposażenia technologiczno-produkcyjnego (maszyny, urządzenia, środki transportu itp.), zastępującego dotychczasowe, lecz o wyższych parametrach techniczno-eksploatacyjnych,
- 2) demontaż i likwidację urządzeń i instalacji wycofanych z eksploatacji,
- 3) niezbędne roboty montażowe i instalacyjne, związane z podłączeniem nowych urządzeń do instalacji energetycznych i zasilających,

- 4) niezbędne roboty adaptacyjne (budowlane) w istniejących pomieszczeniach, w dostosowaniu do wymagań procesu technologiczno-produkcyjnego przy zastosowaniu nowych urządzeń, agregatów, linii itp.,
- 5) adaptację lub przebudowę istniejących sieci i instalacji inżynierskich w dostosowaniu do wymagań i parametrów technicznych nowych urządzeń,
- 6) wykonanie robót zapewniających niezbędne warunki bezpieczeństwa i higieny pracy przy modernizacji podstawowych ogniw procesu produkcyjnego wewnątrz zakładów oraz ochronę środowiska naturalnego w warunkach funkcjonowania nowych urządzeń technologiczno-produkcyjnych,
- 7) w wyjątkowych wypadkach rozbudowę powierzchni obiektów dla zainstalowania nowoczesnych maszyn i urządzeń i poprawy warunków bezpieczeństwa i higieny pracy i ochrony środowiska.

Do inwestycji modernizacyjnych zalicza się również zakupy i instalowanie nowoczesnych urządzeń informatycznych (maszyny cyfrowe itp.), zapewniających postępową organizację procesów technologicznych oraz optymalizację wykorzystania istniejącego potencjału wytwórczego.

5. Kryteria ekonomiczne podjęcia inwestycji modernizacyjnych.

Inwestycje modernizacyjne w istniejących zakładach mogą być podejmowane bądź jako inwestycje własne przedsiębiorstw (ze środków własnych), bądź jako inwestycje branżowe (z kredytów bankowych).

Inwestycje modernizacyjne — w porównaniu do stanu przed modernizacją — powinny zapewniać jeden lub więcej z niżej wymienionych efektów gospodarczych:

intensyfikację produkcji i obniżenie jej kosztów własnych przez:

- 1) zmniejszenie pracochłonności produkcji (oszczędność pracy żywej),
- 2) zmniejszenie zużycia surowców i materiałów,
- 3) substytucję deficytowych materiałów,
- 4) zmniejszenie zużycia energii, paliw, wody,
- 5) zwiększenie stopnia wykorzystania maszyn i urządzeń,
- 6) zwiększenie ilości wytwarzanych wyrobów lub usług na jednostkę czasu,

unowocześnienie wyrobów przez:

- 1) podniesienie jakości, trwałości i estetyki wyrobów,
- 2) zmiany asortymentowe wyrobów dla zwiększenia ich atrakcyjności i konkurencyjności w eksporcie,

poprawę warunków pracy i ochrony środowiska naturalnego przez:

- 1) polepszenie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz warunków sanitarno-socjalnych wewnątrz zakładów,
- 2) zmniejszenie uciążliwości produkcji dla otoczenia.

Przed podjęciem decyzji w przedsiębiorstwach i sformułowaniem wniosków dla jednostek zwierzchnich co do kierunków inwestowania, niezbędne jest przeprowadzanie

analizy i rachunku ekonomicznego efektywności i opłacalności rozbudowy lub budowy nowych jednostek gospodarczych (zakładów, wydziałów, obiektów) w porównaniu do inwestycji modernizacyjnych w czynnych zakładach.

Głównym syntetycznym miernikiem efektywności inwestycji modernizacyjnych w przemyśle powinien być krótszy okres zwrotu nakładów w porównaniu z rozbudową i budową nowych jednostek, a także przyspieszenie uzyskania efektów produkcyjnych.

Inwestycje modernizacyjne w czynnych zakładach, w porównaniu do rozbudowy lub budowy nowych zakładów, mogą przynosić również dodatkowe efekty społeczne, które — w miarę możliwości — powinny być wzięte pod uwagę w porównawczym rachunku ekonomicznej efektywności, a mianowicie:

- 1) oszczędność na inwestycjach infrastrukturalnych w innych dziedzinach gospodarki (drogi, sieci energetyczne, ciepłne, wodociągowo-kanalizacyjne itp.),
- 2) oszczędność na inwestycjach towarzyszących w zakresie infrastruktury socjalno-bytowej.

Inwestycje modernizacyjne w przemyśle, w porównaniu do rozbudowy i budownictwa nowego, powinny cha-

rakteryzować się również znacznie mniejszym udziałem robót budowlanych, stwarzając w ten sposób warunki do zwolnienia części potencjału wykonawczego oraz zaopatrzenia materiałowego na inne cele społeczne i gospodarcze, a przede wszystkim do rozszerzenia budownictwa mieszkaniowego i socjalnego.

Rachunek ekonomicznej efektywności inwestycji modernizacyjnych należy przeprowadzać zgodnie z zasadami metodycznymi w sprawie kryteriów i metod oceny ekonomicznej efektywności inwestycji.

Przyjmuje się, że ustalone dla inwestycji polegających na budowie i kapitalnej rozbudowie maksymalne okresy kredytowania (z amortyzacji i części zysku) dla poszczególnych gałęzi (grup) przemysłu powinny być niższe (przebiegnie) co najmniej o 40% w razie realizacji inwestycji modernizacyjnych. Wynika to z faktu, że dla obliczenia maksymalnych okresów kredytowania rozbudowy i budownictwa nowego przyjęto średnią okresów amortyzacji obiektów budowlanych (znacznie dłuższych) i okresów amortyzacji maszyn i urządzeń (znacznie krótszych). Stąd też dla inwestycji modernizacyjnych, polegających głównie na inwestowaniu w maszyny i urządzenia, a nie w obiekty budowlane, średni okres amortyzacji będzie znacznie krótszy, a tym samym krótszy powinien być również okres kredytowania inwestycji.